
THE TEACHER - A CREATOR, AN APPLIED ARTIST AND A MODERATOR OF KNOWLEDGE

Antoaneta Pavlova

Medical University – Plovdiv, Bulgaria, Department of Languages and Specialized Training –
Bulgarian Language Section toni_vanova@abv.bg

Abstract: In the age of rapid changes, globalization and science and technical progress, knowledge transforms itself into “the biggest wealth”. There are number of definitions and synonyms of knowledge, but whatever the definition or the name will be, it is a strength, wisdom and faith in personal human abilities. The knowledgeable person may not always be the skilled one but especially the natural ambition for knowledge takes people forward and helps them to follow and achieve their aims. The depth and the quality of the cognition determine our horizons. The higher they are the wider and different is our view of the world, and thus the desire for action and change. Real knowledge is not a natural ability. Every person “reaches” to it, subjecting it to the test of the reality and the practice. The achieved and realized knowledge becomes wisdom which gives the possibility to control the gained information and its placement in scientific discoveries and achievements. Knowledge distinguishes people from one another, makes them more creative, more welfare and better. Successful people believe in themselves – in their own abilities and competence, in the strength of the knowledge.

Today contemporary educational institutions are facing up to the necessity and the responsibility to be creators, applied artists, moderators and interpreters of this new knowledge, the knowledge with which “people take their life in their own hands”. Transforming education into a pleasant activity, which extends the horizons of students' ownership and self-expression, it meets young people's expectations and needs, using the variety and the power of the information technologies and electronic educational resources, the education focuses on the achievement of knowledge and competence, providing career progression and realization on the labor market. The teacher becomes a key figure in the process of education, enhancing his or her functions. He/She is a consultant, a partner, an expert, a mediator, a moderator, an educator... His/Her professional-pedagogical competences and personal qualities get the students carried away, motivate and leave them to the way of education. Looking for the most optimal and adequate solutions for efficient educational process in the Department of Languages and Specialized Training of MU – Plovdiv, there are different strategies for foreign students' language education, who specialize medicine in English, there are also different models of learning, new and current student's books are being created. Headline target is not only the achievement of better communicative ability and competence (which would mean acquiring the knowledge of both structural and sociolinguistic aspects of the language) it is also concerned about the achievement of practically oriented communication (considering the foreign students' necessity of adaptation in the new language area and their need of clinical communication after the third year). Certainly whatever the ways, the methods, the educational tools are or being chosen, whatever roles the teacher plays, all of them (if we have to paraphrase Volter) are keys to the same door – the door of the knowledge.

Keywords: knowledge, education, teacher, learning, competence.

ПРЕПОДАВАТЕЛЯТ – СЪЗДАТЕЛ, ПРИЛОЖНИК И МОДЕРАТОР НА ЗНАНИЕТО

Антоанета Павлова

Медицински университет – Пловдив, България, Департамент за езиково и специализирано обучение – Секция по български език toni_vanova@abv.bg

Резюме: Във века на динамични промени, глобализация и научно-технически прогрес знанието се превръща в „най-голямото богатство”. Множество са даваните определения и синоними на знанието, но както и да се дефинира и назове, то е сила, мъдрост и вяра в индивидуалните човешки възможности. Знаещият човек невинаги е можещият, но именно естественият стремеж за знание води хората напред и им помага да преследват и реализират целите си. Дълбочината и качеството на познанието определят кръгозора на всеки един от нас. Колкото по-големи са те, толкова по-всеобхватен и различен е погледът ни към света, а отгук и желанието за действие и промяна. Истинското знание не е вродено. Всеки човек сам „достига” до него, подлагайки го на теста на реалността и практиката. Постигнатото и осъзнато знание се превръща в мъдрост, която дава възможност за управление на придобитата информация и вплитането ѝ в научни открития и постижения. Знанието отличава хората един от друг, прави ги по-добри, по-креативни и по-

хуманни. Успяващите хора вярват в себе си – в собствените си възможности и компетентности, в силата на знанието.

Днес съвременните образователни институции са изправени пред необходимостта и отговорността да бъдат създатели, приложници, модератори и транслатори на новото знание, на знанието, с което „хората сами вземат живота в ръцете си“. Превръщайки обучението в приятно занимание, което разширява хоризонтите на самоизява и самоинициативност на обучаваните и отговаря на очакванията и потребностите на младите хора, използвайки разнообразието и мощта на информационните технологии и електронни образователни ресурси, обучението се фокусира върху придобиването на знания и компетентности, осигуряващи кариерно развитие и реализация на трудовия пазар. Преподавателят остава ключова и знакова фигура в процеса на обучение, обогатявайки своите функции. Той е консултант, партньор, експерт, медиатор, модератор, възпитател... Неговите професионално-педагогически компетентности и личностни качества увличат, мотивират и водят обучаваните по пътя на знанието. В търсене на най-оптималните и адекватни решения за ефективност на образователния процес в Департамента за езиково и специализирано обучение на МУ – Пловдив се прилагат различни стратегии за езиково обучение на чуждестранните студенти, изучаващи медицински специалности на английски език, използват се разнообразни модели за учене, създават се актуални и подходящи нови учебници. Водеща цел е не само постигането на добра комуникативна компетентност на обучаваните (което предполага овладяване на знания както за структурните, така и за социолингвистичните аспекти на езика), но и постигането на общуване с практико-приложна насоченост (имайки предвид необходимостта на чуждестранните студенти от адаптация в новата езикова реалия и нуждата им от клинична комуникация след трети курс). Разбира се, каквито и пътища, методи и инструменти за преподаване и обучение да бъдат избирани, каквито и роли да трябва да изпълнява преподавателят, всички те (ако трябва да перифразираме Волтер) всъщност са ключове към една и съща врата – знанието.

Ключови думи: знание, образование, преподавател, обучение, компетентност.

УВОД

Сигурното разбиране и усвояване от субекта на твърденията в дадена област (теории, закони, правила, факти...) и способността му да ги използва, ако са подходящи, за постигането на специфични цели обикновено се обозначава като „знание“. Според тълковния речник знанието има две значения: това, което се знае, което е известно, което е постигнато в резултат на известна познавателна дейност; науката изобщо [1]. Според синонимния речник то е: (същ.) познание, вещина, опитност, умение, компетентност, осведоменост, умствен багаж; (същ.) наука, образование, ерудиция; (същ.) запознатост, знания; (същ.) данни, факти; (същ.) познания; (същ.) мъдрост, проникновение, проникателност [2]. В Оксфордския английски речник знанието се определя като:

- факти, информация и умения, придобити чрез опит или образование; теоретичното или практическото разбиране на даден предмет; това, което се знае в дадена област като цяло;
- осведоменост или запознатост, придобити чрез преживяване на факт или ситуация [3].

Както и да се дефинира и назове, знанието е сила, мъдрост, а според мен и вяра в човешките възможности. Сила е, защото благодарение на знанието хората развиват своите способности, вървят напред, преследват и реализират целите си. Дълбочината и качеството на познанието определят кръгозора на всеки един от нас. Колкото по-големи са те, толкова по-всеобхватен и различен е погледът ни към света, а отгук и желанието ни за действие и промяна. Знаещият човек обаче невинаги е можещият. Според Джордж Кауфман „Знанието е практика, но практиката не е знание“ [4]. Практиката затвърждава знанието, подлагайки го на теста на реалността. До истинското знание трябва да се „достигне“. Придобиването на знание включва множество когнитивни процеси: възприятие, учене, комуникация, разсъждение, асоциации. Постигнатото, осъзнато знание се превръща в мъдрост. Това е възможността да се организира и прилага на действие получената информация, способността да се управлява информацията. Това е смелостта да се носи товара на знанието и неговите дивиденди. Знанието отличава хората един от друг, издига една личност над другите, прави ни по-креативни, а понякога – по-добри и по-хуманни. Човек трябва да вярва в себе си – в собствените си възможности и компетентности, в силата на своето знание. Качеството на знанието се определя в процеса на умствена дейност и е в неделима връзка и взаимодействие с уменията, качествата, мотивацията и други характеристики на отделната личност.

Във века на глобализация и научно-технически прогрес знанието застава в основата на икономическите отношения и се превръща в „най-голямото богатство“. Съвременните образователни институции и организации се изправят пред необходимостта и отговорността да бъдат създатели на „ново знание“.

ОБРАЗОВАНИЕТО И ПРЕПОДАВАТЕЛЯТ В ТРЕТОТО ХИЛЯДОЛЕТИЕ

През новия век смисълът на ученето се променя в транснационалната мрежа и „се свързва с дейности, чрез които хората сами трябва да вземат живота в ръцете си”. Традиционните „поучаващи общества” се заменят с „диалогична чувствителност” (смелост за неразбиране) [5]. Лекциите отстъпват място на дискусиите и беседите. Акцентува се върху самостоятелната работа на обучаваните, при която се използва многообразието на информационни технологии и електронни образователни ресурси. Целта на обучението вече се фокусира върху придобиване на знания и компетентности, осигуряващи кариерно развитие и реализация на трудовия пазар. В същото време обучението трябва да бъде приятно занимание, което разширява хоризонтите на самоизява и самоинициативност на обучаваните и отговаря на очакванията на младите хора.

Преподавателят остава ключова и знакова фигура. Той трябва да бъде консултант, партньор, експерт, медиатор, модератор... Основната му функция е да формира компетентност на ценностно равнище, т.е. „да събужда” обучавания за съществуването на проблеми, да подпомага осъзнаването и преодоляването на тези проблеми, да подтиква за вземане на собствени решения, да инспирира възникването на „собствени въпроси”... [6]. За да отговори адекватно на нуждите на новото време и на потребностите на обучаваните, преподавателят следи, проучва и анализира най-новите учебници и учебни пособия, изготвя самостоятелно или участва в колективи при създаването на учебници, прилага на практика натрупаните през годините опит и познание и се явява модератор и транслатор на знанието във всичките му области и проявления. В способността на преподавателя „умело да хваща идващите от студентите мисловни нишки и да изплита своя мотив с инструментите на личната си компетентност и морална същност” [7] се коренят неговата сила, харизма и професионализъм.

Съгласно Европейската квалификационна рамка за учене през целия живот (ЕКР) [8] резултатите, които постига преподавателят в процеса на обучение, са показателят за онова, което учащият знае, разбира и може да направи при завършване на учебния процес. Във връзка с това ЕКР поставя акцент върху резултатите от ученето, а не върху вложените средства. Резултатите се представят в три категории – знания, умения и компетентности. Обучаваният трябва да придобие теоретични знания, практически опит и технически умения, а също така и социални компетентности, при които водеща роля има умението за работа в екип.

ПРЕПОДАВАТЕЛЯТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК НА ЧУЖДЕСТРАННИ СТУДЕНТИ В МУ – ПЛОВДИВ

Приемането и членството на България в Европейския съюз значително улеснява и увеличава приема на чуждестранни студенти във висшите учебни заведения [9]. Много от студентите идват да следват в родината ни, водени от желанието да бъдат доктори. Затова едни от най-предпочитаните и записвани специалности (платена форма на обучение) са „Медицина”, „Дентална медицина” и „Фармация”. Стремещт на чуждестранните студенти е колкото е възможно по-бързо и лесно да получат диплома и след това да специализират и работят в собствените си държави. Обучението им е по т.нар. „англоезична програма”, според която всички специални предмети се преподават и изучават на английски език. Съгласно Постановление № 254 на МС от 30.11.2005 г. за признаване на дипломи, удостоверения и други доказателства за професионална квалификация по медицинска професия и за специализация в областта на здравеопазването [10] и Наредбата за единните държавни изисквания за придобиване на висше образование по медицинските специалности [11] се изисква владеене на български език. Този език е необходим на чуждестранните студенти не само заради българските законови изисквания, но и поради необходимостта от клинична комуникация след трети курс, когато обучаващите се трябва да общуват с пациенти, с техните роднини, с работещи и служители в сферата на здравеопазването. Без съмнение овладяването на всеки чужд език представлява дълъг когнитивно-образователен процес, за който англоезичните студенти не са готови. Те са демотивирани да учат бавно и методично език, който след това ще им бъде ненужен. Демотивацията им се подсилва от натоварените академични програми. С нежеланието и съпротивата на чуждестранните студенти да изучават български език се среща преподавателят по български език. На него се пада предизвикателството „да събуди” студентския интерес и любопитство и да мотивира обучаваните да изучават и овладяват езика на държавата, в която ще живеят и следват с години. Разбира се, задачата е трудна. Още повече, че българският език се преподава, като се говори на английски език. Това „парадоксално положение” според някои автори има своето „логично обяснение” – то позволява „пестене на интелектуална енергия и физическо време, води до фокусиране върху честотни комуникативни модели от езика цел и намалява стреса от непознатата лексика и граматика” [12]. И все пак опитът и практиката ми показват, че значително по-трудно се овладява нов език чрез език медиатор, отколкото, ако се преподава само на изучавания чужд език. Преподавателят трябва да използва компетентностите на англоговорещите

студенти по роден език, знанията и уменията им по следващ език, за да учат и ползват трети език. Преподавателят трябва да ръководи и направлява обучаваните така, че да постигнат възможно най-високи постижения с оглед индивидуалните си възможности при най-малък разход на време и усилия.

В търсене на най-оптималните и адекватни решения за ефективност на образователния процес в Департамента за езиково и специализирано обучение на МУ – Пловдив се прилагат различни стратегии за академично езиково обучение на чуждестранните студенти, изучаващи медицински специалности на английски език, използват се разнообразни работещи модели за учене (съчетаващи традиционното с иновативното), създават се актуални и подходящи нови учебници и учебни пособия. Водеща цел е не само постигането на добра комуникативна компетентност на обучаваните (което предполага овладяване на знания както за структурните, така и за социолингвистичните аспекти на езика), но и постигането на общуване с практико-приложна насоченост (имайки предвид необходимостта на чуждестранните студенти от бърза адаптация в новата езикова реалитет и нуждата им от клинична комуникация след трети курс). В резултат на усилената работа на преподавателите в ДЕСО – Секция „Български език“ през 2017г. бяха реализирани:

1. Специализирано помагало по български език на чуждестранни студенти стоматолози – английско обучение [13]. Авторският колектив е преп. Димитрия Желязкова и ст. пр. Наталия Янкова. Помагалото е предназначено за англоезичните студенти по дентална медицина от II курс, II семестър и се апробира от януари 2017 г.;
2. Учебно помагало „Български език за чуждестранни студенти по фармация“ [14] с автори ст. пр. Мария Кръстева, ст. пр. д-р Маргарита Димитрова, доц. Марияна Аргирова, дхн, проф. Снежана Христова, дмн, и проф. Атанас Кръстев, дбн. Помагалото е създадено за англоезичните студенти по фармация от II курс, II семестър;
3. Учебно помагало „Български език за чужденци“ [15] с авторски колектив ст. пр. д-р Маргарита Димитрова, пр. д-р Милена Динева-Мулешкова, пр. Антоанета Павлова, пр. Лидия Кавръкова, пр. Мария Генова и др. Помагалото е предназначено за англоезичните студенти по медицина от I курс, I семестър.

Предстои издаването на помагало за англоезичните студенти по медицина от I курс, II семестър.

Всички помагала ще бъдат апробирани през академичната 2017/2018 г.

Владеенето на нов език е неразривно свързано с развитието на когнитивните способности на индивида да интерпретира света и да има отношения с другите. Общуването изисква овладяване на определен речников запас от думи, на граматични знания и езикови механизми, които подпомагат воденето на пълноценна комуникация в обществения и културния живот (образование, обучение, свободно време...). Положителната нагласа за общуване включва предразположеност към критичен и конструктивен диалог, отношение към естетическите качества, стремеж към тяхното откриване и интерес към общуване с другите. Това предполага осъзнаването на въздействието на езика върху околните и нуждата от положително и социално отговорно разбиране и използване на езика. Според д-р Джеръм Групман именно езикът е „здравата основа на медицинската практика“. Затова при обучението на англоезичните студенти се акцентува върху придобиването на умения за общуване. Студентите трябва да разбират устни послания, да започват, продължават и завършват разговори, да четат, разбират и съставят кратки текстове, да използват съвременните помощни материали и техники, за да овладеят необходимата им специализирана лексика и да бъдат добри участници при комуникацията в българските клиници. Опорна точка в обучението им е „умението за учене“, което изисква придобиването на основни умения като езикова и дигитална грамотност. Студентите невинаги умеят и знаят как да учат. Затова преподавателите в ДЕСО на МУ-Пловдив имат за цел да формират у обучаваните способността за постоянство в ученето – как да се организира „собствено учене“, как ефективно да се управляват времето и информацията (самостоятелно или в групи). Успешното учене означава не само придобиване, обработване и усвояване на нови знания и умения, но и способност за търсене и използване на ръководства, преодоляване на пречки. То дава възможност на учащите за надграждане върху предишни техни познания и житейски опит. Мотивацията е от решаващо значение. За повишаването ѝ се използват иновативни образователни методи. Приложението им осигурява по-пълноценно участие на всеки студент, подпомага създаването на положителна емоционална атмосфера на занятията, съдейства за формирането на приятелски отношения между чуждестранните студенти, позволява им да бъдат по-независими и самоуверени и по този начин да преодоляват проблемите на езиковата бариера и на страха от грешки. Подготвяните и представяни от обучаваните PowerPoint презентации дават възможност на всеки един от студентите за творческа изява и за сътрудничество с преподавателя, превръщат го в активен участник в часовете. По този начин обучаваните придобиват умения да оценяват собствената си работа и работата на колегите си, научават се да търсят при нужда съвети и подкрепа. Стресът и

напрежението у тях постепенно намаляват и все по-уверено започват да развиват своите комуникативни умения и да прилагат знанията си на практика.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Съвременната визия за европейско общество се основава на високо образовани и добре подготвени човешки ресурси, които са способни да реагират адекватно на динамично променящата се среда. Днес всеки обучаван се нуждае от по-широк набор от ключови компетентности, за да може да се приспособява гъвкаво и бързо към новия силно взаимосвързан свят. Обучаваните трябва да развиват своите умения и талант и да осъществяват своя потенциал за личен растеж (както емоционален, така и интелектуален). Ученето през целия живот става основна характеристика на новото „информационно общество”. Използването на модерни информационни технологии изисква критично отношение към наличната информация и отговорно ползване на интерактивните медии. Интерактивността налага партньорски взаимоотношения, диалогов тип комуникация между обучаван и обучаващ. По този начин се полагат и утвърждават добри практики в обучението, подпомагачи развитието на различни компетентности. Преподавателят трябва непрекъснато да разширява своя научен и изследователски капацитет, за да може да подготвя знаещи студенти с аналитична мисъл. Някои от тези студенти ще бъдат добрите и хуманни лекари, които знаят, могат и искат да диагностицират точно заболяванията, да лекуват хората и да спасяват човешки живот.

Всяка година след приключване на курса по български език провеждам анкета с обучаваните от мен студенти. На въпроса *Защо следвате медицина?* обичайният отговор е *За да помагам на хората.* (50%) Нерядко някои от студентите са преживели свои лични семейни трагедии, които са провокирали желанието им да следват, за да не попадат отново в безизходни ситуации, когато чакат лекар, а той не идва или закъснява. (5%) Съвсем естествено голяма част от студентите тръгват по стъпките на своите родители или близки, които са с медицински специалности. (42%) Прекрасно е, когато това се прави с огромно желание и отдаденост, но за съжаление има и епизодични случаи, когато за обучаваните това е задължение. В повечето от тези случаи студентите не завършват пълния курс на обучение. Разбира се, има и студенти, които записват да следват медицински специалности, за да може след това да печелят повече пари. (3%) През последните години при отговора на въпроса *Защо следвате медицина?* все по-често срещам отговори като *Искам да знам повече за анатомията, Искам да знам как е устроено човешкото тяло, Искам да знам достатъчно, за да лекувам добре...*, при които отговори водещо е знанието. Този факт не само ме радва, той ми дава увереност, че избраният път за обучение е правилният. Този път вдъхновява, мотивира и насърчава студентите да развиват своите заложи и потенциал, да преследват мечтите си и реализират целите си. Мисля, че това е пътят за качествено и модерно образование, необходимо за XXI век.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Л. Андрейчин, Л. Георгиев и др., Български тълковен речник, БАН, София, стр. 254, 1993.
- [2] <https://slovoed.com/search/synonymous/>
- [3] <https://en.oxforddictionaries.com/definition/knowledge>
- [4] <https://www.livelib.ru/author/354617-dzhosh-kaufman>
- [5] П. Стойкова, Реторика и комуникации, Електронно научно списание. <http://rhetoric.bg/>
- [6] Н. Крумова-Христева, Ролята на учителя в реформиращото се образование на XXI век, Български език и литература, т.57, стр. 35-42, 2015.
- [7] А. Кьосев, А. Тотоманова, Б. Богданов, Г. Димитров, Г. Фотев и др., Университетска автономия и академична отговорност, Лик, София, стр. 29-39.
- [8] Европейска квалификационна рамка за учене през целия живот https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/broch_bg.pdf
- [9] Наредба за държавните изисквания за приемане на студенти във висшите училища на Република България, приета с ПМС №79 от 9.05.2000 г., обн. ДВ, бр. 40 от 16.05.2000 г., изм. и доп., бр. 78 от 7.09.2004 г., бр. 47 от 7.06.2005 г. кн. 6/2000 г., стр. 55; кн. 10/2004 г., стр. 152 т. 4, р. 2, № 322 www.mon.bg/?h=downloadFile&fileId=147
- [10] Постановление № 254 на МС от 30.11.2005 г. за приемане на Наредба за признаване на дипломи, удостоверения и други доказателства за професионална квалификация по медицинска професия и за специализация в областта на здравеопазването, Обн., ДВ, бр. 100 от 13.12.2005 г. www.mh.government.bg/bg/normativni-aktove/postanovleniya/?page=16
- [11] Наредба за единните държавни изисквания за придобиване на висше образование по специалностите „Медицина” и „Дентална медицина” за образователно-квалификационна степен „магистър” (Загл. изм. – ДВ,

бр. 95 от 2005 г., в сила от 01.01.2007 г.). Обн. – ДВ, бр. 94 от 25.11. 2005 г.; в сила от учебната 2006- 2007 г.; изм., бр. 95 от 29.11.2005 г.; в сила от 01.01.2007 г.; изм. и доп., бр. 82 от 10.10.2006 г.; изм. и доп., бр. 87 от 07.10.2008 г. Приета с Постановление № 245 от 16.11.2005 г.

[file:///C:/Users/r/Downloads/nrdb_edi_medicina%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/r/Downloads/nrdb_edi_medicina%20(1).pdf)

[12] В. Тачева, „Аз уча в България” Комуникативен видеокурс по общ български език като чужд, А1-А2, сб. „Чуждият език и съвременното висше образование”, МУ „Проф.д-р П. Стоянов”, Варна, стр. 10-27, 2017.

[13] Д. Желязкова, Н. Янкова, Реализиране на проект за специализирано помагало по български език на чуждестранни студенти стоматолози – английско обучение, сб. „Чуждият език и съвременното висше образование”, МУ „Проф.д-р П. Стоянов”, Варна, стр. 101-105, 2017.

[14] М. Кръстева, М. Димитрова, М. Аргирова, Сн. Христова, А. Кръстев, Български език за чуждестранни студенти по фармация, МУ – Пловдив, ДЕСО, Секция по български език, Пловдив, Студио 18, 2017.

[15] М. Димитрова, М. Динева-Мулешкова, А. Павлова, Л. Кавръкова, М. Генова, Зл. Танева, Е. Кадийски, Д. Желязкова, Бл. Айвазов, Сл. Кесова, М. Георгиева, Български език за чужденци, МУ – Пловдив, ДЕСО, Секция по български език, Пловдив, Студио 18, 2017.